

Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH) 2017-I. Çeyrek (Ocak, Şubat, Mart) Değerlendirmesi

ERDAL TANAS KARAGÖL

- 2017 yılı ilk çeyrekte gerçekleşen ekonomik büyümenin kaynağı nedir?
- Gerçekleşen ekonomik büyümede Türkiye'nin dünya sıralamasındaki yeri nedir?
- 2017 yılı için hedeflenen ekonomik büyüme rakamı bundan nasıl etkilenir?

GİRİŞ

2017 yılının ilk çeyreğinde Türkiye ekonomisinde, bölge ve dünya genelindeki gelişmelerle birlikte iç faktörlerin etkili olduğu bir dönem yaşanmıştır. Küresel ekonomi, ilk çeyrekte korumacı bir ticaret politikası izlemeye çalışan Trump yönetimindeki ABD'nin ve Avrupa Birliği (AB) ülkelerindeki seçim süreçlerinin oluşturduğu siyasi risk algısının etkisi altında kalmıştır. Amerikan Merkez Bankası'nın (FED) 15 Mart'ta faiz oranını 25 baz puan artırması ve bu artışların yıl içinde devam edeceğini açıklaması gelişmekte olan piyasalar için temkinli bir durum oluşturmuştur.

Dünya genelinde bazı gelişmekte olan ülkelerin büyümede yüzde 1 eşiğini zor yakaladıkları ve AB ortalamasının yüzde 1,7 olduğu bir ortamda Türkiye, gelişmekte olan ülkeler içerisinde ayrılarak ekonomik büyüme bakımından oldukça önemli bir seviyeye ulaşmıştır. Bölgesinde yaşanan olumsuz gelişmelere rağmen Türkiye, büyüme hikayesini istikrarlı bir şekilde devam ettirme yolunda adımlar atmaktadır.

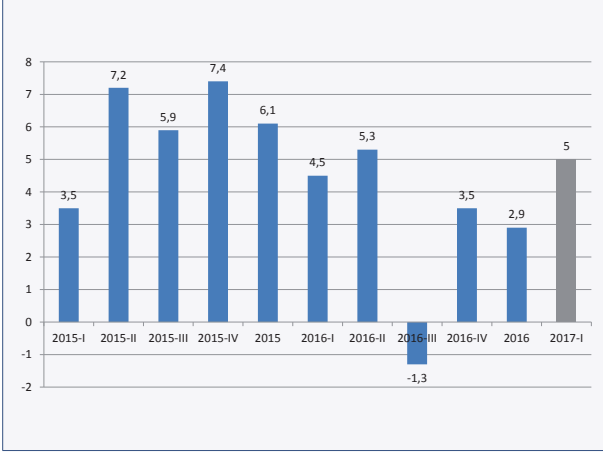
Başarısız darbe girişimi sonrasında 2016 yılı son çeyreğinde yüzde 3,5 ve yılsonunda ise yüzde 2,9 oranında büyüyen Türkiye ekonomisi, aynı gidişatı 2017 yılı ilk çeyreğinde de devam ettirmiştir. Özellikle ihracat, turizm ve kamu harcamaları 2017 yılının ilk çeyreğinde yaşanan ekonomik büyümede kendini net bir şekilde göstermeye başlamıştır. Dünya Bankası gibi kurumların Türkiye hakkındaki raporlarını son dönemde olumlu bir şekilde revize etmeleri ilerleyen süreçte de bu büyüme trendinin devam edeceğini gösterir niteliktedir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH), 2017 yılı birinci çeyrekte bir önceki yılın aynı dönemine göre beklentilerin üzerinde bir artışla yüzde 5 oranında büyümüştür (Grafik 1). Böylece 2017 yılı ilk çeyrekte üretim yöntemine göre cari fiyatlarla GSYH 641 milyar 584 milyon TL'ye ve ABD doları cinsinden 173 milyar 780 milyon dolara ulaşmıştır.

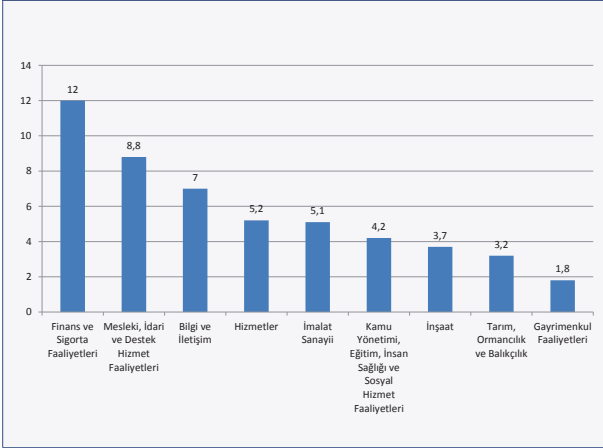
2017 yılı birinci çeyreğinde iktisadi faaliyet kollarına göre GSYH gelişme hızları incelendiğinde, en

ERDAL TANAS KARAGÖL

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü'nden 1992 yılında derece ile mezun oldu. Yüksek lisansını Connecticut Üniversitesi'nde tamamladı. Doktorasını ise 2002 yılında İngiltere'de York Üniversitesi'nde "Dış Borçlar ve Ekonomik Büyüme İlişkisi ve Dış Borç Öteleme Riski" konusu üzerinde tamamladı. Ekonomik büyüme, savunma ekonomisi, dış borçlar, borç krizleri, IMF stand-by anlaşmaları, enerji ekonomisi, kamu harcamaları, sosyal yardımlar ve yoksulluk konularında yayımları bulunmaktadır. Halen Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Bölümü'nde profesör olarak çalışmaktadır.

GRAFİK 1. BİR ÖNCEKİ YILIN AYNI DÖNEMİNE GÖRE SABİT FİYATLARLA GSYH'DE DEĞİŞİM (YÜZDE)

Kaynak: TÜİK

GRAFİK 2. İKTİSADİ FAALİYET KOLLARINA GÖRE GSYH GELİŞME HIZLARI (YÜZDE)

Kaynak: TÜİK

yüksek büyüme oranının yüzde 12 ile finans ve sigorta faaliyetlerinde meydana geldiği görülmektedir. İkinci en yüksek oran yüzde 8,8 ile mesleki, idari ve destek hizmet faaliyetlerinde gerçekleşmiştir. Birinci çeyrekte imalat sanayii sektörünün gelişim hızı ise yüzde 5,1 olarak kaydedilmiştir (Grafik 2).

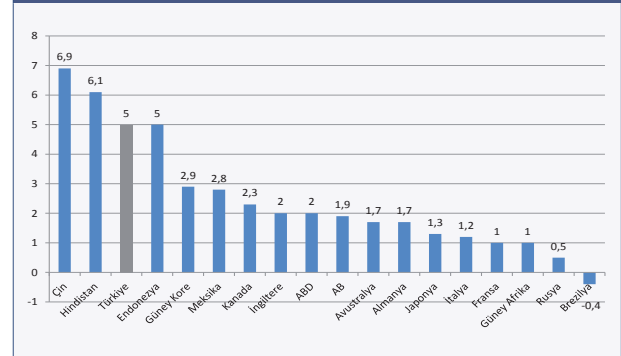
Diğer yandan 2017 yılı birinci çeyreğinde takım etkisinden arındırılmış imalat sanayii endeksi bir önceki yılın aynı ayına göre Ocak ayında yüzde 2,8, Şubat ayında yüzde 0,6 ve Mart ayında yüzde 2,3 artmıştır. Bu artış hızıyla birlikte 2017 yılı birinci çeyrekte imalat sanayii bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 1,9 oranında artış göstermiştir.

ÜLKELER VE EKONOMİK BÜYÜME

2017 yılının ilk çeyreğinde küresel büyüme rakamlarında bir miktar artış yaşanmasına rağmen genel itibarıyla ekonomideki kırılgan yapı devam etmektedir. 2016 yılında piyasalarda meydana gelen aşırı dalgalanmalar 2017 yılında da devam etmektedir. 2017 yılı birinci çeyreği Amerika ve AB Merkez Bankalarının para politikası uygulamalarının, Avrupa ve ABD'deki seçim gündeminin sebep olduğu siyasi tedirginlik ortamının etkili olduğu bir dönem olmuştur.

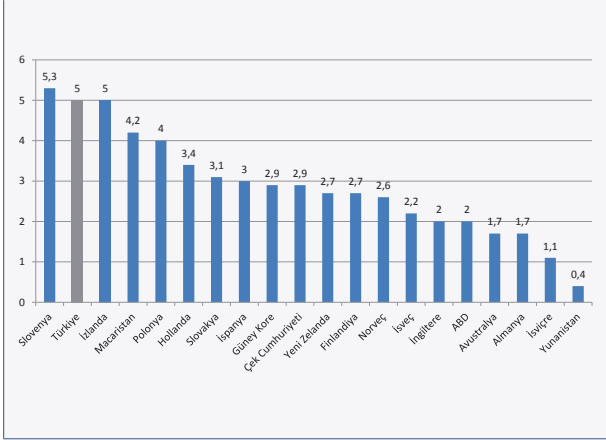
Diğer yandan ABD'deki yeni yönetimin benimseyeceği korumacı politikaların Çin ekonomisini de etkilemesi beklenmektedir. Buna rağmen ekonomik büyümeye yönelik kaygıların giderek azaldığı Çin'de 2017 yılı ilk çeyreği için yüzde 6,9'luk bir büyüme kayıtlara geçmiştir. Bu dönemde Çin'deki büyümeyi sanayi sektöründeki gelişmeler, yatırımlardaki artış ve artan ihracatın desteklediği görülmektedir.

G20'ye üye ülkelerinin büyüme performansına baktığında ise birinci çeyrekte en yüksek büyüme oranını yüzde 6,9 ile Çin'in gerçekleştirdiği görülmektedir. Çin'i yüzde 6,1 büyüme ile Hindistan takip etmiştir. Türkiye ise beklentileri aşan yüzde 5'lik ekonomik büyüme oranı ile G20 ülkeleri içinde Endonezya ile birlikte en hızlı büyüyen üçüncü ülke olmuştur (Grafik 3).

GRAFİK 3. 2017 YILI I. ÇEYREK BÜYÜME ORANLARI: SEÇİLMİŞ G20 ÜLKELERİ (YÜZDE)

Kaynak: Tradingeconomics

Diğer yandan 34 üyeli OECD ülkeleri içinde birinci çeyrekte en yüksek büyüme oranına sahip olan ülke yüzde 5,3 ile Slovenya'dır. OECD ülkeleri içerisinde en hızlı büyüyen ikinci ülke yüzde 5 büyüme oranı ile Türkiye ve İzlanda olmuştur (Grafik 4).

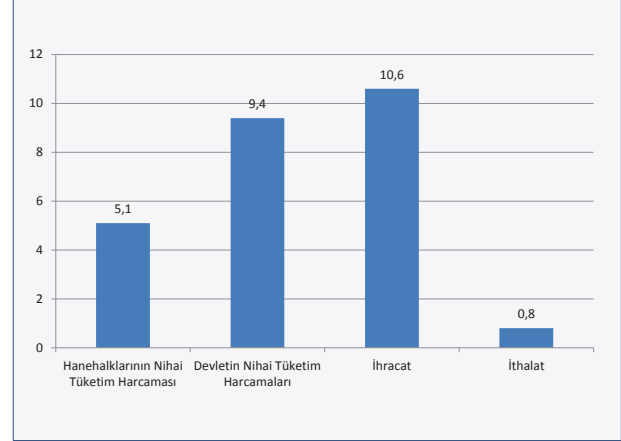
GRAFİK 4. 2017 YILI I. ÇEYREK BÜYÜME ORANLARI: SEÇİLMİŞ OECD ÜLKELERİ (YÜZDE)

Kaynak: Tradingeconomics

İHRACAT VE DEVLETİN HARCAMALARI ARTTI

2017 yılı ilk çeyrek mal ve hizmet ihracat oranı yüzde 10,6 oranında artmıştır. İç taleple ilgili en önemli göstergelerden biri olan hanehalkı nihai tüketim harcamaları bir önceki yıla göre yüzde 5,1 artarken devle-

tin nihai tüketim harcamaları ise yüzde 9,4 oranında artış göstermiştir. İthalat oranında yaşanan artış ise yüzde 0,8 olarak gerçekleşmiş ve dolayısıyla 2017 yılı ilk çeyrek ekonomik büyümesine dış talebin de pozitif katkısı olmuştur (Grafik 5).

GRAFİK 5. ÖZEL SEKTÖR, KAMU SEKTÖRÜ, İHRACAT VE İTHALAT GELİŞİM HIZLARI (YÜZDE)

Kaynak: TÜİK

TABLO 1. ÜLKE GRUPLARINA GÖRE İHRACAT

Ülke Grupları	Ocak-Mart				Değişim Yüzde
	2016		2017		
	Değer	Yüzde	Değer	Yüzde	
İhracat					
Toplam	34.671.914	100,0	37.868.666	100,0	9,2
A- AVRUPA BİRLİĞİ (AB-28)	16.723.441	48,2	17.610.545	46,5	5,3
B- TÜRKİYE SERBEST BÖLGELERİ	442.425	1,3	499.108	1,3	12,8
C- DİĞER ÜLKELER	17.506.049	50,5	19.759.013	52,2	12,9
1- Diğer Avrupa Ülkeleri	3.205.057	9,2	2.171.572	5,7	-32,2
2- Afrika Ülkeleri	2.932.097	8,5	2.856.316	7,5	-2,6
Kuzey Afrika Ülkeleri	1.996.881	5,8	1.876.908	5,0	-6,0
Diğer Afrika Ülkeleri	935.215	2,7	979.408	2,6	4,7
3- Amerika Ülkeleri	2.080.809	6,0	2.644.765	7,0	27,1
Kuzey Amerika Ülkeleri	1.629.170	4,7	2.030.738	5,4	24,6
Orta Amerika ve Karayip Ülkeleri	181.941	0,5	291.701	0,8	60,3
Güney Amerika Ülkeleri	269.697	0,8	322.325	0,9	19,5
4- Asya Ülkeleri	8.994.080	25,9	11.899.669	31,4	32,3
Yakın ve Ortadoğu Ülkeleri	6.851.726	19,8	9.099.008	24,0	32,8
Diğer Asya Ülkeleri	2.142.354	6,2	2.800.661	7,4	30,7
5- Avustralya ve Yeni Zelanda	264.478	0,8	144.003	0,4	-45,6
6- Diğer Ülkeler	29.528	0,1	42.688	0,1	44,6

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin 2017 yılı birinci çeyreğinde büyüme performansının lokomotif gücünün ihracat olduğu görülmektedir. Bu bağlamda ihracatın ithalattan daha fazla artması neticesinde 2017 yılı ilk çeyreğinde ihracatın ithalatı karşılama oranı bir önceki yılın aynı dönemine göre artarak yüzde 74,1'den yüzde 75,2'ye yükselmiştir.

Türkiye'nin 2017 yılı ilk çeyreğindeki toplam ihracatı yüzde 9,2 artarak 37,8 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. 2017 yılı ilk çeyreğinde ithalat ise yüzde 7,7 artarak 50,3 milyar dolar seviyesine yükselmiştir. Bu bağlamda Türkiye'nin en büyük ticari pazarı olan AB ülkelerine yaptığı ihracat 2017 yılı ilk çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine kıyasla yüzde 5,3 artış göstererek 17,6 milyar dolara yükselmiştir. Ortadoğu ülkelerine yapılan ihracatta yaşanan yüzde 32,3 oranındaki artış ise Türkiye'nin ihracat performansını olumlu etkileyen bir diğer unsur olmuştur. Diğer taraftan bir önceki yılın aynı çeyreğine nazaran yüzde 2,6 oranında bir azalma yaşanmış olsa da Afrika ülkelerine yapılan ihracat 2017 yılının ilk çeyreğinde Türkiye'nin toplam ihracatının yüzde 7,5'ini oluşturmuştur (Tablo 1).

SONUÇ VE ÖNERİLER

2017 yılının ilk çeyreği küresel ekonomide siyasi belirsizlikler ve finansal risklerin yüksek olduğu bir dönem oldu. ABD'deki yeni yönetimin korumacı ekonomi politikalarını uygulamaya başlaması ile birlikte küresel ekonomide bir belirsizlik süreci başladı. Ekonomik toparlanmanın devam ettiği Avrupa'da ise devam eden seçim ve Brexit süreci bölge ekonomilerini etkilemeye devam etmekte. Bunun yanında DEAŞ operasyonlarının tüm hızıyla devam ettiği Ortadoğu bölgesindeki

jeopolitik riskler bu bölgenin 2017 yılı ilk çeyreğinde küresel ekonomiye olan katkısını sınırladı.

Türkiye ekonomisinde ise başarısız darbe girişiminin etkisi ile 2016 yılı üçüncü çeyrekte sekteye uğrayan istikrarlı ekonomik büyüme, 2016 yılı son çeyreğinde yeniden yükselmeye başlamış ve 2017 yılı ilk çeyrekte de bu yükselişini sürdürmüştür. Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşları tarafından yatırım yapılabilir ülke seviyesinin altında not verilmesine rağmen Türkiye ekonomisi Avrupa ülkelerinin tamamından daha yüksek büyüme rakamları ile gelişmeye devam etmektedir.

Ekonomik büyümeye katkı sunan öncelikli alanlardan biri de ihracatta yaşanan artış olmuştur. Türk lirasının dolar karşısındaki değer kaybıyla birlikte bu dönemde ihracatın en çok artış gösterdiği bölgeler Avrupa, Ortadoğu ve Asya ülkeleri olmuştur. İç tüketimden ziyade ihracat odaklı ekonomik büyüme gerçekleştirilmesi adına Türkiye'nin bu yöndeki politikalarını daha aktif bir şekilde hayata geçirmesi gerekmektedir.

2017 yılı birinci çeyrekte gerçekleşen yüzde 5 oranındaki ekonomik büyüme ve ihracat yapılan bölgelerde yaşanan ekonomik toparlanma, 2017-2019 Orta Vadeli Program'da (OVP) 2017 yılı için hedeflenen büyüme oranının yakalanabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda referandum ile daha güçlü bir siyasi iradenin ortaya çıkması ile 2017 yılı ve sonrasında yapısal reformların hızlı bir şekilde hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Yeni dönemin öncelikli konularının başında ekonominin olduğunu belirten hükümetin gerçekleştirilmeyi planladığı yeni yol haritası bu anlamda önem kazanmaktadır. Ayrıca ekonomi yönetiminin söz konusu hedefleri uygulamaya başlaması yatırım odaklı daha yüksek ekonomik büyüme rakamlarına ulaşmasına katkı sağlayacaktır.

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | Ankara

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya
06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı
No: 41-43 Eyüp İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 315 11 00 | Faks: +90 212 315 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite
1106 Washington D.C. 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

SETA | Cairo

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen
Flat No: 19 Cairo EGYPT
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985